

תהלתו בקהל הסידרים

דברי תורה, סיפורים ומשלים

מאת המנהל הר"ח ר' יצחק אהרן קליין שליט"א

גליון תקע"ג

והלויים יחנו סביב למושכן ולא יהי קצף על בני ישראל
אחר שישראל חטאו בעגל עדיף להם שהלויים לא
יגורו ביניהם שלא יתעורר אליהם קטרוג, וכמו שפירש
רש"י במלכים א' י"ז, שהאשה הצרפית אמרה לאל"י
הנביא 'באת אלי להזכיר עונותי' עד שלא באת אלי היו
רואים בשמים מעשי ומעשי עירי והייתי ראויה לנס
ועכשיו שבאת לכאן לא נחשבת לללום ואין צדקתי
נכרת. וזה הכוונה גם כאן שהלויים יחנו סביב למושכן
ועל ידי כך לא יהיה קצף על עדת בני ישראל כי הלויים
לא יתערבו בתוך שאר בני ישראל.

(בשם הצדיק מרוזין זי"ע)

מטה זבולון

בזילא היה סססוך בדיני ממונות בין שני סוחרים,
והסכימו שניהם על בורות שכל אחד יברור בורר
לעצמו, ואחד רצה לברור
את הגאון מוילנא אבל
הגאון סירב באומרו: מה
שפוסקים בעלי בתים
זה היפך ממה שפוסקים
ת"ח, כי השני בחר באיזה
סוחר ממולח שאינו ראוי
להיקרא ת"ח, והביא
הגרי"א ראייה מפרשת
הדגלים, כי לכל דגל היה
ג' שבטים ובכל שבט ה-ג'
של הדגל כתיב ומטה
ב'וואו החיבור חוץ מדגל
יהודה שאחר שבט ישכר
כתיב מטה זבולון ללא
וואו החיבור, כי ישכר היה
ת"ח ע"כ אי אפשר לחבר
את זבולון שהיה סוחר גדול
ולא היה ת"ח.

(הגרי"א זי"ע)

ואלה תולדות אהרן ומשה
כתב רש"י המלמד בן חבירו

תורה כאילו ילדו. והקשו, הרי המלמד הוא בדרגה גבוה
יותר מן האב כמו"ש במשנה אבידת אביו ואבדת רבו -
רבו קודם שמביאו לידי עוה"ב משא"כ אביו מביאו רק
לעוה"ב. וי"ל שהפירוש 'מעלה' שהמלמד גדול ומעולה
ומרום יותר מזה שהוא כאילו ילדו. עו"ל שיש בו ב'
המעלות ושכרן גם שמביאו לעוה"ב וגם מביאו לעוה"ב.
(ר"מ מרגלית אב"ד אוסטרעא, בהיותו בן ה' שנים)

פקודי הלויים וכו' שנים ועשרים אלף

רמב"ן הקשה מדוע היה שבט לוי מעט פחות מחצי
שבט אחר, ורש"י פירש ויצא כתר שהיה הארון מכלה
בהם. וקשה הרי עדיין לא נשאו הארון ולמה היו פחות.
ותירץ שהיו שאלו עבדי במצרים וכו' אמר כאשר יענו
אותו בן יריבה וכן יפריץ והיותו שלא התענו לא נרבו.
ועו"ל שכיון שזרקו המצרים את בניהם של בני ליאור
גרשו הלויים את נשותיהם. והכלי יקר' מתרץ שלא
נתרבו הלויים כדי שיהיה נקל לישראל לפרנסתם.

ולקחת את הלויים

מצינו במדרש כל מקום שנאמר ל' קיים לעולם. וקשה
הרי כתיב בבכורים קדש ל' כל בכור וכו' ל' הוא, וא"כ
הא"ך נלקח מזה הקדושה ועבר ללויים. לכן נראה
שנאמר בהם קדושת בכור כי בקדשים כתיב ואם המר
ימירנו הוא ותמורתו יהיה קודש, א"כ אף שהעבודה
בביהמ"ק עבר ללויים במקום הבכורים לא נלקח מזהם

קדושתם, רק ע"י החטא ניטל מהם הכח לעבודה אבל
הבכור התחיל הקדושה והלוי השלימו.

(השפת אמת תר"ז)

כאשר יחנו כו יסעו

יש מהאנשים שנוהגים בביתם הרבה חומרות בעניני
הכשרים, אבל כאשר נוסעים לפוש במרחקים מקילים
על עצמם מחמת שאין במקום ההוא ההכשר שהוא
מקפיד בביתו, לכן כתבה התורה 'כאשר יחנו' כמו
החומרות שנוהג בביתו, כן יסעו גם כשנוסעים מביתם
יראה להקפיד כמו בביתו וזכר לדבר כתיב אצל שמואל
הנביא כל מקום שהולך ביתו עמו שלכל נסיעותיו נהג
כמו בביתו.

(הגיון ליב)

דבר חכמה

וזה נרמז בספר תהלים 'הלך ילך ובכה נשא משך'
הורע בא יבא ברנה נשא אלומותיו וכך נפרשו,
'הלך ילך ובכה' האדם יכול לילך ולבכות, אם נשא
משך הזרע' אם כל יחוסו הוא רק שהוא בן של
פלוגי, אך 'בא יבא ברנה' מתי יכול לשמוח נשא
אלומותיו שיש לו הוא בעצמו אלומות של מצוות
ומעשים טובים.

ובדומה לזה אמר הר"ק רבי מאיר מפרמישלאן
זי"ע, על הפסוק 'נשא את ראש בני גרשם גם הם'
לבית אבותם למשפחותם' 'נשא את ראש' אם
אתה מחפש לך ראש ומנהיג, אז עליך לבדוק 'בני'
אם כל היחוס שלו זה שהוא בן של פלוגי, אבל
בעצמו אינו ראוי אז 'גרשם' תגרש עצמך ממנו,
אבל 'גם הם' אם הם בעצמם גם כן ראויים, אז לבית
אבותם למשפחותם' אז זכות אבותם מסייעתם
ויהיו מנהיגים טובים, וזה מדגיש ג"כ הפסוק 'ראשי
אלפי ישראל הם' 'הם' בזכות עצמם.

(ליקוטים)

ונתנו עליו כסוי עור תחש
ופרסו בגד תכלת מלמעלה

יש להבין, מה הטעם שהארון נשתנה שהיה עליו בגד
תכלת מלמעלה ולא כאשר דברים שהיה עליהם עור
תחש מלמעלה. ויש לרמז מ"ש חז"ל בשבת קמ"ה:
במתא שמאי בלא מתא תותבאי, כלומר בביתו אין
צריך להתהדר בלבוש מכובד, אבל כאשר יוצא הת"ח
לחוץ צריך להתהדר בגד ת"ח. על כן הארון אשר
מרמז על התורה אזי כשיצא פרסו עליו בגד תכלת
שהוא בגד היותר חשוב מלמעלה להודיע מעלת
קדושת הארון.

(קרן לדוד)

ולקחת את הלויים אני ה' תחת כל בכור בבני ישראל
יש לדרקד למה הפסיק בתיבת 'אני ה'' באמצע הפסוק,
היה לו לומר אני ה' בסוף הפסוק כבכל מקום. וי"ל,
דאמרו חז"ל אין הקב"ה מיוחד שמו על הרעה אלא על
הטובה, שנאמר: 'ויקרא אלוקים לאור יומם ולחשך
קרא לילה, ולא כתוב 'קרא' ה' לילה, והנה כאן נטל
הקב"ה את העבודה מן הבכורים שהטאו בעגל ונתנה
ללויים שלא חטאו, ולכן אחר שאמר ולקחת את הלויים
לי שבועם זה דבר טוב - ייחד ה' שמו עליהם, ואמר אני
ה', אבל לא רצה לאומרה לבסוף אחר התיבות 'תחת כל
בכור בבני ישראל', כי זה רעה לבכורים שניטלה מהם
העבודה.

(בנין דוד)

קח את הלויים אני ה'

הנה ידוע שלעתיד לבא תחזור העבודה לבכורים אך
מ"מ גם הלויים ימשיכו לעבוד כיון שעלה לא ירד.
ושם הוי' מורה על היה הווה ויהיה, עבר הווה עתיד.
וזה שאמר והיו לי הלויים. ואיתא במדרש, אין ל' אלא
עולמית, שלעולם יהיו הלויים מקודשים לה', אני ה', בין
בעבר ובין בהווה ובין בעתיד יהיו לי הלויים, משא"כ
הבכורים יהיו רק לעתיד לבא.

(ישמח משה)

איש על דגלו באותות

ובמדרש פליאה: אל תקרא באותות אלא באותיות,
לפיכך אמר בלעם מה אקוב לא קבה קל.

וצריך להבין הקשר בין הדברים, איתא בילקוט ראובני
פר' במדבר, שעל הדגלים היה כתוב אותיות של שמות

האבות הק', דהיינו בדגל
הראשון א' של אברהם,
'י' של יצחק, ו' של יעקב.
ועל הדגל השני, היה ב'
של אברהם, צ' של יצחק,
ע' של יעקב. ועל הדגל
השלישי, ר' של אברהם,
ח' של יצחק, ק' של יעקב.
ועל הדגל הרביעי, היה
ספק מה לכתוב, כי יש עוד
אות באברהם יותר משאר
האבות שישאר לבד בלי
מקום קבוע, כי לאברהם
נשאר גם ה' שלא כתוב
וגם מ', ולכן כתבו אות
מ' של אברהם, כי אם
יכתבו אות ה' של אברהם,
ואות ק' של יצחק, וב' של
יעקב, יצא המילה 'קבה',
ופירושו קללה, ולא רצה ה'
שיכתב שם של קללה, וזה
מה שאמר בלעם, 'מה אקב

לא קבה קל' כי ראיתי שלא נכתב על הדגלים המלה
'קבה' וא"ך אלך לקללם, אמר הקב"ה אתן אותי משמי
לאות ה' של אברהם שלא מצאה מקום, וא"כ יהיה שם
י-ה, ונהיה אז אור גדול בצורת י-ה, וזה היה סובב בכל
עת על הדגלים מסביב, ולכן שהגיעו במומן שנוהג שבת,
שם נשאר עד האור הגדול הזה עד מוצאי שבת, ואז
המשיך בסיבוב מסביב לארבע הדגלים.

ובזה יובן מה שנאמר בזמירות לשבת, 'מה יפית' דבר
סימן טוב לך במן ואת דגל. סמבטיון המתגלגל. בכל
יסדנא פעם סגל: 'ישבתו וישקוטו', דהרי ישג' סימנים על
שבת קודש; וזה: 'המן', שירד ביום שישי כפול בשביל
שבת, וכן סמבטיון הנהר, שבשבת מפסיק לזרוק
אבנים, וכן את אות הדגל, שגם הראה מתי מגיע שבת
לעולם ע"י שהפסיק בחילוכו.

(אהבה ישראל עם תוס')

שאו את ראש בני' למשפחותם לבית אבותם

יש להבין, מדוע ביתר הפעמים שמונו את בני' לא כתוב
למשפחותם לבית אבותם. ומצינו במדרש כאן, וזהו
שאמר הכתוב בתהלים: 'לא עשה כן לכל גוי'. וכן: 'זרם
קרן לעמו'. הקב"ה ברא לדור המבול ולא כתיב אימתי
בראן, ואח"כ העבירים מן העולם ולא כתיב אימתי
העבירן. אבל בישראל אמר הקב"ה למשה: אלו בני
אברהם יצחק ויעקב, לך וכתוב להם באיזה חודש ובכמה
בחודש ובאיזה שנה ובאיזה מקום רוממתי את קרנם וכו'.

ויבאר הדבר עפ"י המהרש"א בסוטה מא, שאצל האומה הישראלית נאמר 'למשפחותם לבית אבותם' כי משפחות האב קרויה משפחה ולא משפחת האם, משא"כ באומות העולם אין להם יחוס אב רק יחוס אם כי חיים כמו בהמות שאינו יודע מי האב ולכן נאמר בישמעאל שנים עשר נשיאים לאמותם. אבל בבני ישראל י"ב שבטי קה נאמר לבית 'אבותם' וחפץ ה' לייחד את ישראל ולהגביה מהותם מעל מהות אומות העולם לכן קבע להם מדרגה גדולה שמותייחסים אחרי גזע האב, ולזה הגיעו רק עכשיו כי בחטא העגל נכלל ג"כ איסור עריות שהתירו לעצמם כמ"ש בסנהדרין סג: ועכשיו שנבנה המשכן שנתכפר להם החטא זכו להיבדל מאומות העולם ולהתנשא עליהם בהיותם מתייחסים אחר האב יחוס רוחני לא כיחוס האם שזה יותר חומרי, וזה מ"ש במדרש כאן, לא עשה כן לכל גוי ולא מקודם שנבנה המשכן, כי אז עדיין לא נתכפר להם עון העגל ולא הגיעו למדרגה זו.

(מחשבת הלוי)

ואתכם יהיו – ראש לבית אבותם

איתא בתפארת שלמה, כי האבות הצדיקים בעוה"ב באים ומסייעים לנו שנוכל להגיע אל קבלת התורה, כחס של משה ואהרן יהיו תמיד עמכם לסייע לכל הבא ליטאה, אם הוא עניו מתעורר כח של משה, ואם הוא רודף שלום מעורר כח של אהרן הכהן.

(אמרות טהורות)

וימת נדב ואביהוא לפני ה' וכו' ובנים לא היה להם

יש לדקדק, מדוע נאמר וימת לשון יחיד ולא כתיב וימותו. וי"ל דאיתא ביבמות סד, לא מתו נדב ואביהוא אלא משום שלא נשאו נשים לקיים מצות פרו ורבו. והנה איתא במדרש יז-ב, דמי שאין לו אשה נקרא פלג גופא, ונמצא שב' אנשים יחד נקראים גוף אחד - אם לא נשאו נשים, וא"כ גם כאן שנדב ואביהוא לא נשאו נשים והם שניהם כגוף אחד, לכן כתיב 'וימת' ולא 'וימותו', כי בנים לא היו להם, והטעם: כי לא נשאו נשים לכן נאמר לשון יחיד.

(שנות חיים)

וידבר ה' אל משה במדבר סיני לאמר פקד את בני לוי וכו' (ג-יד)

יש לדקדק מדוע בתחילת הפרשה נאמר במדבר סיני 'באהל מועד', וכאן במנין הלויים כתיב רק במדבר סיני ולא כתוב באהל מועד. וי"ל, דהנה הלויים נמנו לחוד כי הם לא השתתפו בחטא העגל ולכן לא היו צריכים להשתתף במנין המשכן שהיה כפרה על חטא העגל, ולכן לא כתוב 'באהל מועד' שזה המשכן, משא"כ במנין כלל ישראל שחטאו בעגל שם כתיב במדבר סיני באהל מועד.

(אזור אליהו)

והיה מספר בני כחול הים אשר לא ימד ולא יספר (חושע ב) - (הפטרה כשלא חל ע"ה בשבת)

ביומא כב: רמי ר' יונתן, כתיב והיה מספר בני וכתוב לא ימד ולא יספר, ומתרג' לא קשיא, כאן בזמן שעושין רצונו של מקום ואז לא ימד ולא יספר וכאן באין עושין רש"מ והיה מספר בני."

ויש לבאר דהנה מציון ביהושע ז-ה, ויכו מהם כשלושים וששה איש. ודרשו חז"ל זה יאיר בן מנשה ששקול כ-ל"ו איש - רובה של סנהדרין, וא"כ מציון שצדיק נחשב להרבה מאד, ולכן בעושין רצונו של מקום לא ימד ולא יספר, כי מי יכול לשער לכמה אנשים שקול צדיק. אבל באינם עושים רצש"מ אזי כבקרת עדרו אחד אחד.

(עדות ביהוסף)

וידבר ה' אל משה וכו' לאמר שאו את ראש וכו' לגלגלותם

יש להבין, למה נאמר כאן 'לאמר', הרי הצווי הזה הוטל על משה לבדו שיעשה החשבון בעצמו. ואיתא במאור עינים, הענין שמזכיר כאן במספר שמות, וכן בישעי' מ' כתיב 'המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא' שפסוק זה נאמר על כלל ישראל שיש לו מספר, וכמ"ש ביבמות סד, שאין השכינה שורה בפחות משני אלפים ושני רבבות מיישראל והוא המספר שצריך להיות תמיד בשלמות כדי שלא יחסר מהשראת

הקדושה, ולכל איש יהודי יש לו אחיה בהקדושה, ואף שיש הרבה נשמות שנפלו ממדרגתם ע"י חטאים צריכים הם לתקן מה שחטאו, ואם לא שב ותיקן בעוה"ז צריך לבא שוב בגלגול עד שיהיה מתוקן בשלמות. וזה מה שנצטוו משה לאמר לישראל, שאו את ראש כל עדת ישראל למשפחותם - זה שורש נשמת ישראל, ובית אבותם הם האבות הק', כי כל נשמה יש לו חלק מהאבות הק' וכל זכר לגלגלותם

כדרכם של צדיקי בית טשערנוביל, נוהג היה הרבי הקדוש **רבי מנחם נחום מראחמיסטריווקא ז"ע**, לערוך מפעם לפעם נסיעות על פני הארץ. לבקר בכפרים ועיירות יהודיות נידחות, ולחזק את רוח תושביהם ברוחניות ובגשמיות.

באחת מנסיעותיו הגיע הרבי לעיירה אחת קטנה ובתלי מוכרת. נכנס לבית הכנסת המקומי, שלא היה אלא מבנה חד קומתי שניצב בכיכר העיירה, ומצא אותו ריק ממתפללים. שעת התפילה טרם הגיעה. התבונן הרבי קמעא במראהו של המקום ובחן אותו בעיניו הקדושות. חדר קטן בירכתי בית המדרש שאל את תשומת ליבו.

החדר הקטן היה שמור היטב, נעול על מסגר ובריה. הציץ בו הרבי וראה בתוכו כסא מכובד, מהסוג המשמש את הסנדק בשעת ברית מילה, קערית מתכת מחלידה ובתוכה ספל ישן לנטילת מים. לפי שכבות האבק שהצטברו בפינותיו, ניכר היה שמדובר בחדר המיועד לשימור.

משקרה השקיעה והגיעה שעת מנחה, החלו נכנסים בשערי בית הכנסת בזה אחר זה תושבי העיירה היהודים. דמותו ההדורה של הצדיק קידמה את פניהם בכניסתם לבית הכנסת.

"צדיק בא לעיר..." התלחשו ביניהם התושבים. ניגשו התושבים ביראת כבוד אל הצדיק, הושיטו לו את ידיהם לשלום, הקיפו אותו בהערצה והמתניו לשמוע את שיחו.

"מה טיבו של חדר זה?" פנה הרבי בפליאה לבני החבורה העומדת סביבו, "מדוע הוא שמור כל כך? מה מיוחד בו?"

"זהו חדרו של אליהו הנביא", השיבו לו בני העיר בטבעיות, כשהם מבטאים את המילים בחשיבות ניכרת. התשובה הזו לא רק שלא הניחה את דעתו של הרבי, אלא הגבירה את פליאתו עוד יותר.

"חדרו של אליהו הנביא?! מדוע הוא קרוי כך?" שאל שוב הרבי.

שקט השתרר במקום. דממה. איש לא ידע לענות תשובה כהלכה על השאלה. זהו שמו של החדר מאז ומתמיד. אף אחד לא ניסה מעולם לברר מדוע הוא נקרא כך. אבל הרבי אינו מרפה ומבקש לשמוע פרטים נוספים.

"קהילה עתיקה אנחנו", הצטדקו בפניו בני העיר, "מאות שנים מתגוררים כאן אבותינו ואבות אבותינו".

"את כל קורותיה של עיירתנו העלו ראשי הקהילה במשך דורות ארוכים על גבי פנקס עתיק השמור מכל משמר במקום מיוחד. אם יש את נפשכם לברר את מקור הדבר - עליכם לבדוק בפנקס הקהילה".

"והיכן הוא אותו פנקס?" שאל שוב הרבי.

"ואהו!" בקעה עכשיו הקריאה מפי כולם כבמקהלה, "זהו איננו סיפור פשוט בכלל. הפנקס נתון בתוך

אריה שבמרכבה. 'שור' לאפרים כנגד שור שבמרכבה. 'אדם' לראובן כי לדוראים היה צורת אדם כנגד אדם שבמרכבה. 'נשר' כנגד שבט דן. ושאלתי הרבה, מדוע עלה צורת נשר לדן ולא צורת נחש כמ"ש: יהי דן נחש עלי דרך. ושאלתי מלמד תינוקות אחד והסביר לי שאותיות 'דן' במלואו הוא 'דלית' נון בגמטריא 'נשר' ולכן עשו בדגלו צורת נשר.

(מדרש תלפיות)

מעשה

תיבה נעולה. שבעה מנעולים שונים סוגרים עליה. לכל אחד מהם יש מפתח מיוחד."

"ומה הבעיה בכך?" קימט הצדיק את גביני עיניו הצחורות, "ביאו את המפתחות, נפתח את התיבה ונמצא את אותו מעשה".

"זהו בדיוק הבעיה", קראו שוב בני העיירה, "כל אחד משבעת המפתחות נמצא אצל אחד משבעת טובי העיר. כדי לפתוח את התיבה צריך לקרוא לכל שבעת טובי העיר, רק בנוכחות כולם ניתן לפתוח אותה. ברור גם שהם אינם מוכנים לבוא סתם כך, באמצע יום בהיר, מבלי שייתנו להם מתת יד נדיבה".

"קרא לשבעת הפרנסים", קרא רבי נחומצ'י שהבין בקודשו כי מסתתר כאן סיפור לא פשוט בכלל, "מוכן אני לשלם להם ככל שידרשו ובלבד שיזאילו לפתוח את התיבה".

מספר תושבים נמרצים נשלחו לבתי טובי העיר. כעבור שעה לא ארוכה התייצבו בבית המדרש שבעת טובי העיר הנכבדים, איש איש ומפתחו בידו. מספר דקות של שפשוף מפתחות חלודים, ובשעה טובה נפתחה התיבה לרווחה.

ריח טחב חריף התפשט בחלל. ענן של אבק התרומם מתוך התיבה העתיקה, חושף לעיני הנוכחים ספר עתיק ועבה, כרוך בכריכת עור בלויה. הצדיק החל מדפדף בדפי הספר בזהירות. היו שם סיפורים מופלאים שאוזן לא שמעתם בעולם. היסטוריה ארוכה של קהילה יהודית רבת שנים. אולם הרבי לא התעכב עליהם. לא זו הייתה מטרתו.

דף ועוד דף עברו בין אצבעותיו של הרבי. לפתע הבחין הרבי בכותרת מסוימת בין האותיות הצפופות ונהרה השתפכה על פניו. בכותרת, שנכתבה בכתב אשורית עבה ומסוגנן, הופיעו המילים 'מעשה בר' אריה לייב וחדר אליהו הנביא דקהילתנו'.

"נהה", קרא הרבי, "זהו ודאי הסיפור שאנו מבקשים למצוא..."

וכה היה כתוב בפנקס הישן:

לפני שנים רבות התגוררו בעיירה דנן, ששמה לא נודע לנו, זוג יהודים מבוגרים ששמש הטוב ומעשיהם הנאים הלכו לפניהם. הבעל, ר' אריה לייב, יהודי גבה קומה שזקנו כבר שזור היה בחוטי כסף, ידוע היה בקרב כל כתלמיד חכם משכמו ומעלה. כל שעות היום היה יושב בחדרו הפרטי והוגה בתורה הקדושה.

זוגות, מרת באשה, ניהלה בית הארחה זעיר לפרנסתם. עוברי אורח יהודים ושאינם יהודים היו מתאכסנים בו ומקבלים את ארוחותיהם, מעשה ידיה. עניים רבים פוקדים את המקום וזוכים לאשל מלא, חיים אין כסף. חייהם של בני הזוג התנהלו לכאורה בטוב ובנעימים.

אלא שרק לכאורה. בליבם פנימה קיננה מועקה סמויה שהעיבה על חייהם. מאז נישואיהם לא זכו ר' אריה לייב וזוגתו לילדים משלהם. השנים הרבות

אליסף בן רעואל

יש לדקדק, מדוע בדגלים כתוב רעואל בריש', ואילו בתחילת הפרשה כתוב דעואל בדלית'. וכן בקרבנות הנשיאים כתוב בדלית'. ויש ליישב, דהנה באמרי נועם פ' ויצא כתב, דגן בן יעקב זכה שמשה רבינו נקבר בחלקו, כמ"ש: 'כי שם חלקת מחוקק ספון'.

כי אם ח"ו לא יתקנו יצטרכו לבא שוב בגלגול, ואם בע"כ זה יהיה בסופו עד שיתקן הכל - זה יעורר כל אדם להיטיב מעשיו מראש, ולמה יחכה עד שיתוקן באמצעות עונשים וגלגולים.

(אמרות טהורות)

צורת הדגלים

איתא ברבינו בחי', צורת 'אריה' על דגל יהודא כנגד

לפי שכאשר משה מינה ראש דגל את דן, היה יכול גד לטעון אני בכור לזלפה ודן בכור לבלהה א"כ מדוע הוא הראש דגל ולא אני. ובכ"ז לא טען וקיבל את הנהגת משה בדבר זה, לכן כתיב 'רעואל', שעלה וזכה שיריע א-ל' שהוא משה רבינו ייקבר בחלקו, ולכן מה טוב שכתוב בדגלים רעואל כי הוא וזכה שיהי משה קבור בחלקו. (חיד"א)

אויף שבת

חולפות והישועה אינה נראית באופן, יום אחד הגיעה לאוזניהם שמועה מצערת על בת משפחה רחוקה שלהם שנפטרה לעולמה והותירה אחריה יתומה קטנה לאנחות. ר' אריה וזוגתו מיהרו לאסוף את היתומה לביתם. גידלו אותה ודאגו לכל צרכיה. **כשגדלה הנערה**, החלה לסייע לעקרת הבית המבוגרת בניהול האכסניה ובהכנת המאכלים. מידי בוקר הייתה משכימה ומעמידה את הסיירים על האש, מרתיחה מים לכביסה ועמלה רבות על ניקיון האכסניה.

פעם ביום, בשעה קבועה, הייתה הנערה היתומה נוקשת בחדר לימודו של ר' אריה לייב ומגשיה לו כוס תה חם להשיב את נפשו. באחד הימים נכנסה הנערה לחדרו נושאת בידה טס ועליו שני כוסות תה "מדוע הבאת שני כוסות?" התפלא ר' אריה לייב. "מה זאת אומרת למה?" התפלאה הנערה לתומה, "אחת לכם ואחת לאורח הזר היושב כאן לצידכם" רטט עבר בלבו של ר' אריה לייב למשמע דבריה. אותו אורח לא היה אחר מאשר אליהו הנביא בכבודו ובעצמו, שבא ללמוד עימו תורה.

אם נערה זו זכתה לראות את פניו בהקיץ ולא בחלום, הררה ר' אריה לייב בהשתאות, משמע נשמה גדולה שוכנת בקרבה...

עוד באותו יום ניגש לזוגתו והורה לה באופן חד משמעי: מהיום והלאה אל לך להשתמש ביתומה שבביתנו למלאכות הדורשות מאמץ, יכולה את להיעזר בה למלאכות קלות ותו לא.

"וכל כך למה?" התקשתה האישה לקבל את הדברים. לא הייתה זו בקשה של מה בכך, במיוחד לאחר שנים רבות בהן התרגלה כבר להסתייע בזוג ידיים נוספות.

ר' אריה לייב שתק, לא היה בפיו מה להשיב לה. עם כל כוונותיו הטובות, מנוע היה בהחלט מלגלות לה על פגישותיו הכמוסות עם אליהו הנביא. מגמם אפוא משהו ולא הוסיף עוד לדבר בעניין.

זוגתו שידעה מכבר כי בעלה אינו אדם רגיל, הבינה שישנו טעם כמזכר בבקשתו. הלכה ושאלה את פי היתומה עצמה. זו לא ידעה כלל במה מדובר ובכך עוררה עליה את כעסה של בעלת הבית. מאותו היום החלה האישה להיעזר יותר ביתומה, כסבורה הייתה שבכך תצליח להוציא מפיה את סוד הדברים.

ר' אריה לייב רואה את הנעשה ועיניו כלות. ימים ארוכים התחבט בדעתו כיצד עליו לנהוג. באחד הימים חש כי אינו יכול עוד לעמוד מנגד. ניגש איפוא אל זוגתו וגילה את אוזניה מפורשות: "דעי לך שמדובר בנערה שזכתה לראות בהקיץ את אליהו הנביא."

"מה אתה סח?!" חוורו באחת פניה של האישה. רגעים ארוכים עמדה המומה והתקשתה לעכל את ששמעה. שאלות רבות צצו באחת בפיה: היכן ומתי קרה הדבר, מניין נודע לו על כך, ומדוע לא תוכל גם

להכנס לביתם לספור יונקיהם, ואמר לו ה' עשה אתה את שלך ואני אעשה את שלי. והלך משה לספור את הלויים והשכינה מקדמת לפניו ובת קול יוצאת מן האהל ואומרת למשה: 'כך וכך תינוקות יש באהל'. ולכן נאמר ע"פ ה' וא"כ אין לקרוא לזה 'ספק' נפלים, כי כלפי שמיא אין ספיקות. משא"כ אצל הבכורות לא היה בת קול ולכן צריך לדעת בוודאות שיצא מכלל ספק נפלים. (דרוש שמואל)

היא לזכות לכך?...

סיפר לה בעלה את כל התרחשויות הדברים והפטיר לסיום: "את אליהו הנביא לא רואים לפי הזמנה, צריכים להזדכך ולעמוד רבות כדי לזכות לכך".

האישה קיבלה את הדברים בהבנה והתרצתה. רק זאת הוסיפה וביקשה: "היות ואליהו הנביא פוקד את ביתנו לעיתים תכופות, דורשת אני ממך שבפעם הבאה תבקש ממנו במפגיע שניפקד בבן זכר בקרוב". לבקשה הזו הסכים הבעל והוא הבטיח לקיימה.

בפגישתו הבאה עם אליהו הנביא זכור לטוב שטח בפניו ר' אריה לייב את הבקשה. אליהו הנביא נענה לבקשתו והבטיח לו להיפקד בבן זכר כעת חיה. אך תנאי עשה עמו: ביום השמיני ללידתו של בנם, ביום שבו תיערך ברית המילה, אל תתחילו בעריכת הברית עד שתראו את פניו בהתגלות בין הנוכחים. כדבריו כך היה. בתוך תקופה קצרה נפקדו רבי אריה לייב וזוגתו בדבר ישועה ורחמים. כעבור שנה זכו לחבוק בידיהם עולל רך משלהם. קשה לתאר את צהלות הרינה שעברו מבית לבית בעיירה הקטנה עם היוודע הבשורה המשמחת. לא היה בית שלא לקח חלק בהכנות לקראת שעות הברית הגדולה. כולם חשו עצמם שותפים לשמחה.

הגיע יום הברית. איש מתושבי העיירה לא נפקד באותו בוקר מבית הכנסת המקומי. כולם באו להשתתף בתפילת שחרית ובמעמד הברית שלאחריה. אפילו מהעיריות הסמוכות נהרו יהודים להשתתף בשמחה. נרות רבים הודלקו בבית הכנסת והתפילה נדמתה לתפילה חגיגית של יום טוב. עזרת הנשים הייתה עמוסה אף היא עד אפס מקום.

עם סיום התפילה הושלך הס בבית הכנסת. הקהל הגדול השתתק וציפה בדריכות לקריאת ה'קוואטער' המוכרת, זו שבעקבותיה מוכנס התינוק להיכל ונישא על כפיים בכריתו הצחורה. אך זו בוששה להישמע, משום מה. ר' אריה לייב זכר היטב את בקשתו של אליהו הנביא. הוא נשא את עיניו ובחן את הנוכחים אחד אחד ביסודיות, אליהו הנביא לא היה אחד מהם... מעמד הברית לא יכול להתחיל.

דקה ועוד דקה חלפה. השקט המוחלט, שהואיל לשרור בדקות הראשונות, התפוגג במהירות. לחישות קולניות החלו לעבור מפה לאוזן.

מה קורה? מדוע מעכבים את הברית?! כמה מהמתפללים נגשו אל אבי הבן שניצב במקומו מוכן ומזומן עטוף בטליתו ותמחו בפניו לפשר ההמתנה האב הנובך לא יכול היה להשיב להם מאומה. רק ביקש והפציר: "אנא אחיי, המתינו קמעא, עוד מספר רגעים הכל יסתדר..."

רגעים נוספים חלפו, שעת חצות הגיעה ולאחריה שעת מנחה, ואבי הבן עדיין אינו מוכן בשום אופן לפתוח בעריכת הברית.

המשך בעמ' 4

הקשר, ואתה הפקד את הלויים בשעה שאתה ממנה את הלויים להיות ראשים על העם אז מיד 'הפקד עליו רשע' - רובצת עליהם אחריות על בעלי עבירה, ואם לא ידאגו להצילם מעבירה אז הם נקראים רשעים ח"ו. ולכן יעשו כל מה שבידם כדי לצאת ידי שמים. (תורת מהר"ץ)

פקוד את בני לוי

כתב רש"י הק', משיצא מכלל נפלים הוא נמנה להיות שומר משמרת הקודש. הכוונה הוא ללמד את ההורים להשגיח על הטף מגיל הרך ביותר שיהיו ראויים להקרא שומרי משמרת הקודש ולא להשאיר זאת לימים הבאים כשיגדלו בשנים. (ויחי יוסף וצ"ל)

למשפחותיכם לבית אבותם במספר שמות

לכאורה, 'במספר שמות' אין לו הסבר, למה דוקא הוצרך לכתוב שמותם הרי יש דרכים אחרים לספור אותם מבלי לכתוב שמותם. ויש לבאר, כי ידוע שמי ששונא חבירו אינו יכול להזכיר את שמו, כמו שמצינו במרגלים שאמרו מה עשה לנו 'בן עמרם' ולא אמרו 'משה', וכמו שמצינו בשאלו כאשר דיבר על דוד קרא אותו 'בן ישי', וכן מצינו ששאל את יונתן מדוע לא בא 'בן ישי' אל הלחם, ויונתן שאהב את דוד ענה לו נשאל 'דוד' מעמדו, מפני שאהב אותו מאד, וע"ז ענה לו שאלו ידעתי כי בוחר אתה 'בבן ישי', כי כשהזכיר שמו של דוד מזה מוכיח שאהב אותו, ולכן צויה ה' למנות אותם 'בשמותם', כי חביבים הם מאד, וזהו שכתב רש"י הק' מתוך חיבתן מונה אותם כל שעה. (פני דוד)

כל זכר לגלגלתם

יש להקשות מדוע אצל שבט לוי לא כתיב 'לגלגלתם', רק 'כל זכר מן חודש ומעלה'. וי"ל, דאיתא במנחות לו, דמי שיש לו ב' ראשים הוא טריפה ואין יכול לחיות יותר מ"ב חודש, א"כ בלוי שסופרים אותם מזה חודש יכול להיות שנולד עם ב' ראשים ובאמת הוא רק אחד לכן לא כתוב לגלגלתם, אבל שאר השבטים כתיב לגלגלתם, כי אם הוא מן עשרים ומעלה בודאי אין בגיל זה אדם חי שנולד עם ב' ראשים ואין מה לחשוש.

(תפארת יונתן)

ותילדו על משפחותם לבית אבותם

איתא במדרש, בשעה שקבלו ישראל התורה נתקנו בהם אומות העולם אמרו: 'מה ראו אלו להתקרב יותר מהם', אמר להם הקב"ה הביאו לי ספרי יוחסין כדרך שהביאו בני". וצריך להבין, מה הטענה הזאת שדחה את אומות העולם מלקבל התורה. ונראה עפ"י הגמרא בעירובין ג', נמנו וגמרו נוח לאדם שלא נברא משנברא. וביאר המהרש"א, שנמנו וראו שמצות עשה יש רמ"ח אבל לא תעשה יש שש"א. וא"כ הוא קרוב להפסד יותר משכר ולכן נוח שלא נברא. אבל כתב ההפלאה, דכיון שבישראל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה א"כ מקבל שכר גם על המחשבה כי סוף מעשה במחשבה תחילה א"כ על כל מצוה יש ב' מצות, משא"כ עבירה לא נחשב מחשבה למעשה בישראל, אבל בגויים מחשבה רעה מצטרף למעשה, וההבדל הוא שלישית יש חזקת כשרות מאבותיהם שהם קיימו התורה והמצוות קודם נתינתם ולכן חזקתם שאינם רוצים לעשות עבירות ולכן לא נחשב מחשבה רעה למעשה, משא"כ אצל גויים אין להם חזקת כשרות מאבותיהם ולכן נחשב מחשבה רעה כמעשה כי בודאי רוצים לעשות רע כאבותיהם, ולכן כאשר באו בטענה לקבל התורה אמר להם הקב"ה הביאו ספר יוחסין מי היו אביכם ולהם נח שלא נברא משנברא כי במצוות לא מחשיבים להם מחשבה כמעשה ולכן לא כדאי להם לקבל התורה כי יצא שכרם בהפסדם כי בעבירה יוכפל הלא תעשה מהעשה. (ישמח משה)

בנסוע המשכן יורידו אותו הלויים ובחנות המשכן יקומו אותו הלויים

הנה נרמז כאן, 'המשכן' הם 'הת"ח' - שבו הארון שרמזו לשבת ישכר שישבו ועסקו בתורה, ו'משרתי המשכן' - הלויים, הם מרמזים על 'זבולון', שהיו

ואתה הפקד את הלויים

הבעל טורים הביא כאן במסורה את הפסוק בתהלים: 'הפקד עליו רשע'. וצריך להבין מה הקשר בין 'הפקד את הלויים' להפקד עליו רשע. וי"ל עפ"י הגמרא בשבת נד: דבי ריש גלותא נתפסו על כולי עלמא, דמי שיש לו התמנות על הדור אוי אשמת הדור תלוי בראשו והוא נתפס בעונום כי אחריותו עליהם. וזה

פקוד כל בכור מבני ישראל

מבן חודש ומעלה מפרש רש"י הק' משיצא מכלל 'ספק' נפלים, ואצל פקודת הלויים מבן חודש כתב רש"י הק' משיצא מכלל נפלים ולא כתב משיצא מספק נפלים. וי"ל, כי אצל הלויים לא שייך 'ספק' נפלים, כי הרי משה אמר לה' האך אספור אותם ואין מן הראוי

משרתים של ישכר שהביאו להם פרנסתם, אבל אם ישכר הולך מביהמ"ד לעסוק בדברים אחרים אין זבולון חייב לפרנסו. וזהו הרמז, 'בנסוע המשכן' - שהוא הת"ח - לא יושב בביהמ"ד אלא נוסע ממקום למקום אחר פרנסתו, יורידו אותו הלויים, שאין מצווים להחזיקו. ובחנות המשכן, כאשר פונה הת"ח מכל עסקיו ויושב בביהמ"ד - יקימו אותו הלויים, מצוה על תמיכה דאורייתא שהם הזבולון לתומכו ולחזקו ולפרנסתו. (כתב סופר)

מנגד סביב לאוהל מועד יחנו

ואלה תולדות אהרן ומשה
וברש"י הקשה והרי מנה רק תולדות אהרן ולא תולדות משה, אלא מגיד שלמדן תורה, וכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו.
והקשה באור החיים הק' קושיא זו ותירץ שבני אהרן נחשבים בני משה כי הוא התפלל עליהם אחר שנגזר על אהרן להשמידו שזה כלוי בניו, והועילה תפילתו על הצלת אלעזר ואיתמר וע"ז יקשה איך נקראו גם נדב ואביהוא על שם תולדות משה הרי הם לא נצלו? ואולי יש לומר שהועיל תפילתו שנצלו עד יום הקמת המשכן ועל חיי שעה אלו נקראו על שם תולדות משה.
ונראה לומר דאלו ואלו דא"ח דשלשה ענינים אלו גורמים לתלמיד להקרא ע"ש רבו א. שילמדנו תורה, ברם בזה לא סגי להקרא בנו אלא צריך ב. שיתפלל עליו שיצליח ה' דרכו בלימודיו מתוך יר"ש וגם זה לא די אלא ג. שילמד את התלמידים דרך משפטי ה' הלכה למעשה בהתנהגותו בחיי היום יום, עד שייטיב את הנרות אלו התלמידים עד שתהא שלהבת עולה מאליה.
(מן שבט הלוי זצוק"ל)

הקב"ה אוהב את מי שעוזר לדלים, ככתוב 'אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו' ו' ואיתא בגמרא (שבת קד) גימ"ל דל"ת ר"ת גימול דלים, וזה נרמז כאן בכתוב, "מנגד" הוי' מן גד' כלומר מן האותיות ג' ד' שהם ר"ת גמול דלים, מי שעוסק בה, סביב לאוהל מועד יחנו מקומו קרוב להשי"ת, ויתקיים בו 'כי אתה תשלם לאיש כמעשהו', אם שוועת עניים אתה תשמע צעקת הדל תקשיב ותושיע, אז מי ידמה לך, וכתוב "ובו תדבק" דצריך להידבק במידותיו של מקום, מה הוא חנון אף אתה. וזהו גם הפירוש בפסוק "ברוך מרחיב גד" שמרחיב הענין של ג"ד דהיינו גימול דלים הוא ברוך.

(בן איש חי)

ונתן עליו עור תחשו ופרשו בגד כליל תכלת מלמעלה

יש להבין מה נשתנה הארון מכל שאר כלי המשכן, שבכולם היה מכסה עור תחש בלבד, ואילו בארון שמו עור כיסוי של בגד תכלת על העור תחש? וי"ל הנה התרגום כתב על תחש 'ססגונא', וכתב רש"י שיש' ומתפאר בגוונים שלה, הרי יש בתחש איזה גאווה בפרהסיא, וידוע מש"כ הרשב"א בתשובות [תקפ"א] שמצוה לפרסם עושי מצוה כגון נותני צדקה. אבל בלימוד התורה איתא במס' סוכה מט: על הפסוק 'חמוקי ירכיך', מה ירך בסתר אף ד"ת בסתר, ופירש שם רש"י שלימוד התורה צריך בצנעה שלא ילמד בגובה של עיר פסחים קיב ולא ילמד לתלמידיו בשוק מו"ק טז. וכן כששואלים אותו אם יודע מסכתות יאמר לאו. ולכן הארון שמרמו על תורה"ק לא רצו לפרסם בעור תחש המרמז על התפארת

ברכות מזל שוא

מעומקא דליבא

שלוחות בזה למגיד שיעור החשוב

הרב יחזקאל הכהן יעקבס שליט"א

לרגל השמחה במעונו בלידת הנכדה

יהא רעוא שיזכה לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו לאורך ימים ושנים טובות, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אכ"ר.

ה'תשס"ח א' ה'תשס"ח ה'תשס"ח

ענייני חינוך בפרשה

וכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, ומצאנו בפרשת ואתחנן דדרשו חז"ל על הכתוב 'ושננתם לבניך' אלו התלמידים ויש להבין למה לי ב' דרשות חז"ל על אותו ענין ומביא רש"י הק' שם הוכחות מכמה מקומות שהתלמידים קרויים בנים, ומוסיף שם כשם שהתלמידים קרויים בנים כך הרב קרוי אב שנאמר באלישע שצעק לאליהו אבי אבי רכב ישראל ופרשיו.

ויש לפרש דהנה בחיי היום יום אנו רואים שיש ענינים שהילדים קשורים יותר לאמם כגון לבוש ומזון וכו', ויש דברים שבהם קשורים יותר לאביהם כגון דברים הקשורים בלימוד תפילה בבית הכנסת וכו' לכן באו דרשות חז"ל אלו כאן ללמד על תפקיד המלמד כלשון רש"י כאילו ילדו, דהיינו כמו אמו שילדו, יתן לב להשגיח שלא חסר לו מאומה באלו הדברים שאמו דואגת להם, ובדרשת חז"ל בפר' ואתחנן נתנו לו חז"ל שיהא גם אחראי לדברים שהאב צריך לדאוג אם מאיזה סיבה שהיא לא השלים האב את תפקידו, שצריך לעשות זאת המלמד.

(הגיון ליבי)

דקדושה לעשות המצוות בהתלהבות ובזריזות, (ג) במדבר מלשון דיבור כשיבא בין אנשים המדברים שיחה בטילה או ח"ו שיחה אסורה ישב בדד וידום כמדבר וע"ז ג' דברים אלו נתנה תורה.

ולכן כסו אותו בעור מכסה בבגד כליל תכלת מלמעלה.

(להורות נתן)

במדבר סיני

הובא במדרש בג' דברים ניתנה תורה במים באש ובמדבר, באש שנאמר והר סיני עשן כולו מפני שירד עליו ה' באש, ובמים - גם הרים נטפו מים הרים, נולו מפני ה' זה סיני, ובמדבר שנאמר: וידבר ה' אל משה במדבר סיני, ונראה שבא לרמז כאן ג' יסודות הנצרכים לקיום התורה, (א) במים, רומז לטבע המים שהם קרירים דהיינו כשבא היצירה להסיתו לדבר עבירה לא יחס לבבו אלא ישאר בקרירות, (ב) באש דהיינו חמימות

דקדושה לעשות המצוות בהתלהבות ובזריזות, (ג) במדבר מלשון דיבור כשיבא בין אנשים המדברים שיחה בטילה או ח"ו שיחה אסורה ישב בדד וידום כמדבר וע"ז ג' דברים אלו נתנה תורה.

(רבי יהודה אסאד זצ"ל)

אלה תולדות אהרן ומשה

וברש"י הק' ללמד שכל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו ויש לומר שבא לרמז שאם ילמד את בן עם הארץ תורה אז הוא יותר מאביו שילדו ואיתא בגמרא (ב"מ לג) אבידת אביו ואבידת רבו, של רבו קודמת, שרבו שלימדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא וכאן השווה הכתוב משה לאהרן שאפילו באופן שגם אביו מלמדו תורה וזה מדויק המלמד את בן חבירו - רעהו בשמירת התורה והמצוות אפילו הכי מי שמלמד את בן חבירו הוא ג"כ כאילו ילדו והוי כאביו. (בהיות הבוקר מהרה"צ מקאשוי זצ"ל)

איש על דגלו באותות

פירש רש"י הק' שהיה צבע כל דגל כצבע אבנו הקבוע בחושן, יש לרמז בזה על פי המאמר בתפילה לעולם יהא אדם יר"ש בסתר ובגלוי, כי לפעמים אדם נראה בחוץ צדיק ויר"ש ובתוך תוכו הוא מכור ליער הרע רח"ל ויש אדם להפך מבחוץ נראה בחברת משחיתים ומבפנים נראה הפוך צדיק וישר לכן רמזה התורה הק' שאותו צבע האבן שהי' בחושן שהוא כנגד הלב בעבודת פנים, כך אותו צבע יהי' על דגלו הנראה בחוץ שיהיה תוכו כבדו.

ברכות מזל שוא

מעומקא דליבא

שלוחות בזה למחנך החשוב

הרב יואל צבי רייזנר שליט"א

לרגל השמחה הגדולה בביתו

עם הולדת הבן למז"ט

יהא רעוא שיזכה לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו לאורך ימים ושנים טובות, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אכ"ר.

ה'תשס"ח א' ה'תשס"ח ה'תשס"ח

א מעשה אוף שבת... המשך

בתוך דקות הובא התינוק בבריתו של אברהם אבינו במעמד עשרה יהודים כדת וכדן. רגע כמימרא לאחר מכן כבר נעלם בפתאומיות הסנדק המופלא ועקבותיו לא נודעו.

זה קיימו באמת ופרח לו איש האמת...

שוב כבר לא עצרו הנוכחים בעצמם. פנו כולם יחד אל אבי הבן והציבו בפניו את כל תמיהותיהם, אחת לאחת. למה עיכת את עריכת הברית כמעט יום שלם? ומי הוא אותו סנדק פלאי שהגיע ונעלם כלעומת שבא? שעה ארוכה התעמת עימם ר' אריה לייב וניסה להסתיי מפניהם את הסיבה האמיתית להתנהלותו המתמיהה.

לבסוף ניצחו אותו בני העיר. לא הותירו לו ברירה כי אם לגולל בפניהם, בעל כורחו, את כל המעשה מראשיתו ועד סופו, ללא כחל ושרק. יהודי העיר ההמונים, שמעו את סיפורו המרעיש, קיבלו על עצמם בהחלטה משותפת לשמור לדורי דורות את החדר בו ביקר אליהו הנביא, על כל תכולתו, בדיוק כפי שהיה באותה שעה.

אותו חדר הפך מאז לחדר עריכת הבריתות של כל יהודי העיר. כל תינוק שנולד במזל טוב נימול על הכיסא שנותר לנצח בחדר הצדדי, החדר שזוהה ביותר לשמו: 'חדר אליהו הנביא'.